

УКРАЇНСЬКА М'ЯСНА ПОРОДА СВИНЕЙ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЇЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ

Р. Л. СУСОЛ¹, А. О. ОНИЩЕНКО²

¹ – Одеський державний аграрний університет

² – Інститут свинарства і агропромислового виробництва НААН

Проведено моніторинг сучасного стану свиней української м'ясної породи у розрізі племінних господарств та визначені подальші напрями селекційно-племінної роботи з породою. Аналіз стану свідчить про скорочення мережі племінних господарств щодо їх розведення та чисельності тварин. Загальна чисельність племінного поголів'я даної породи свиней складає 8929 голів, в тому числі основних свиноматок 750 гол, основних кнурів 62 гол. Племінне поголів'я розводиться у 9 племінних господарствах різних зон України.

Подальша селекційно-племінна робота з українською м'ясною породою повинна бути направлена на збереження генофонду, покращення продуктивних якостей тварин, розширення генеалогічної структури, запровадження комплексу маркетингових методів, що стосується реклами породи.

***Ключові слова:** українська м'ясна порода, центральний, харківський і асканійський типи, племзавод, племрепродуктор, лінія, родина, оцінка.*

Вступ. Потреба у продуктах тваринного походження, що росте з кожним роком та ліквідація дефіциту білка вимагають значного збільшення поголів'я і продуктивності сільськогосподарських тварин. Розв'язання цієї проблеми, як свідчить досвід провідних країн світу, неможливе без розвитку галузі свинарства. Одним із резервів підвищення об'ємів виробництва свинини є селекція вітчизняних м'ясних генотипів і зокрема, української м'ясної породи свиней, яка порівняно з тваринами зарубіжних генотипів, значно краще пристосована до різних природно-кліматичних зон України та умов утримання і годівлі.

Аналіз останніх публікацій та постановка проблеми. Скорочення чисельності вітчизняних порід тварин може привести: до селекційних, соціальних і екологічних проблем; гострого дефіциту власної тваринницької сировини; втрати традиційного вітчизняного тваринництва й унікальних, що історично склалися, агроєкосистем; ліквідування основи для виробництва екологічно чистих продуктів органічного походження [3].

Тварини кожної із порід мають свої, притаманні їй, специфічні біологічно-господарські особливості та здатні до поширеного відтворення у певних геокліматичних та екологічних умовах України.

Питання збереження генофонду тварин неодноразово піднімалися вченими практиками [1, 4–7]. В останнє десятиріччя відпрацьовано ряд ефективних методологічних підходів до розв'язання цієї проблеми [2].

Не заперечуючи важливість проведених досліджень, необхідно відзначити недостатнє освітлення у наукових виданнях питань, що стосуються збереження свиней української м'ясної породи.

Основною метою передбачається коротко проаналізувати сучасний стан свиней української м'ясної породи, а також окреслюються подальші напрями щодо збереження і селекційно-племінної роботи із тваринами даного генотипу.

Матеріал і методика досліджень. Для аналізу були використано дослідження, які проведені впродовж 2011–2016 років відділом селекції і генетики Інституту свинарства і АПВ НААН, Інститутом сільського господарства Причорномор'я у базових господарствах української м'ясної породи, а також звіти про результати бонітування свиней української м'ясної породи за 2016 рік.

Результати досліджень. Затверджена у 1993 році, українська м'ясна порода свиней має генеалогічну структуру з глибокою внутрішньопородною диференціацією на три внутрішньопородні типи: харківський, центральний і асканійський. Загальна чисельність племінного поголів'я даної породи свиней станом на 01.01.2016 року складала 8929 голів, у тому числі основних свиноматок 750 гол, основних кнурів 62 гол. Племінне поголів'я розводиться у 9 племінних господарствах різних зон України (табл. 1).

1. Загальна чисельність свиней УМ породи в господарствах України станом на 01.01.2016 року

Господарство	Кількість, гол
ТОВ «Таврійські свині»	2060
ДП ДГ «Еліта»	1176
ПСП ПП «Здолбунівське»	2353
ТОВ «Авангард-Д»	1045
ТОВ «Максітек»	504
ТОВ «Агрофірма "Шаболат"»	765
ДП ДГ «Зелені кошари» МІАПВ НААН	412
ДПДГ «Гонтарівка» ІТ НААН	528
ДП «ДГ ІТСП імені М.Ф. Іванова»	86
Разом	8929

Свині української м'ясної породи характеризуються високими показниками продуктивності. За оціненими 1043 нащадках основних ліній породи вік досягнення живої маси 100 кг становив 179 днів, середньодобовий приріст 783 г, витрати корму на 1 кг приросту – 3,44 корм. од., довжина тулуба – 95,9 см, товщина шпиків – 23,5 мм і маса окосту – 11,1 кг.

Науково-господарські дослідження проведені Інститутом свинарства і Інститутом сільського господарства Причорномор'я НААН у період 2005 –2015 років показали ефективність використання свиней української м'ясної породи у якості як материнської, так і батьківської форми у системі схрещування і гібридизації, що сприяє підвищенню окремих ознак продуктивності на 3–12 відсотків.

Незважаючи на досить непогані показники продуктивності свиней української м'ясної породи чисельність її з кожним роком зменшується за рахунок використання імпортованих свиней, що не завжди виправдано. Адже свині української м'ясної породи

характеризується надзвичайно цінними особливостями, зокрема такими, як висока резистентність до місцевих кліматичних умов, невибагливість до кормів, міцність конституції, тривале продуктивне використання, висока відтворювальна здатність, багатоплідність, скоростиглість тощо. Тобто місцева українська м'ясна порода свиней залишається носієм цінних спадкових якостей і генних комплексів, без яких подальший породоутворювальний процес був би однобічним.

Крім того у селекційно-племінній роботі з українською м'ясною породою є також інші важливі проблеми, зокрема: необхідність ідентифікації племінних тварин, контролю за достовірністю обліку її походження і продуктивності, низька ефективність оцінки плідників за власною продуктивністю і якістю нащадків та іншими ознаками; недосконалість інформаційної бази з племінної справи; недостатнє впровадження у виробництво науково-технічних досягнень з питань генетики і селекції тварин; обмеженість фінансового забезпечення заходів із збереження даної породи.

Тому подальша селекційно-племінна робота з українською м'ясною породою неможлива без запровадження таких заходів як збереження генофонду породи, покращення продуктивних якостей тварин, розширення генеалогічної структури, запровадження комплексу маркетингових методів, що стосуються реклами породи.

Одним із перших заходів є збереження генофонду української м'ясної породи свиней. Сюди можна віднести інвентаризацію та паспортизацію свиней із застосуванням ДНК-паспортизації породи та її генеалогічних структур, створення генофондових стад (*in situ*) банку генетичних ресурсів (*ex situ*) та регіональних центрів, що відповідатимуть за збереження породи.

Важливим фактором є створення і функціонування єдиної системи ідентифікації і реєстрації свиней української м'ясної породи, яка повинна відповідати міжнародним стандартам, а також комп'ютеризації накопичення та аналізу селекційної інформації на рівні господарств, селекційно-генетичного і центрального інформаційного центрів, формування web-сайту в мережі Інтернет та забезпечення його функціонування і доступності наявної інформації.

Другим селекційним заходом повинно стати покращення продуктивних якостей тварин української м'ясної породи. Одним із важливих елементів якого повинна стати оцінка ремонтного і племінного молодняка за власною продуктивністю, що повинно бути обов'язковим для племрепродукторів; оцінка кнурів і свиноматок за якістю нащадків (для племзаводів). Хочеться відмітити, що оцінку кнурів за якістю нащадків у стадах племзаводів потрібно довести до 80–85 відсотків їх загального поголів'я.

Також потрібно застосовувати сучасні методи оцінки племінної цінності свиней, які включають індексну оцінку, систему збору та аналізу інформації на основі методу *BLUP*, а також використання ДНК-маркерів для прогнозування майбутньої продуктивності.

Третім селекційним заходом є розширення генеалогічної структури української м'ясної породи свиней. До нього віднесемо використання у селекційній роботі видатних тварин; спеціалізацію селекції за відгодівельними якостями; підвищення інтенсивності використання високоцінних плідників за рахунок збільшення обсягів штучного осіменіння тварин; створення єдиної селекційно-технологічної системи племінної роботи

з використанням сучасних методів чистопородного розведення, промислового схрещування, гібридизації та штучного осіменіння. Практикувати внутрішньолінійний підбір із використанням віддалених ступенів інбридингу, а також кроси ліній для визначення кращих тварин для створення нових ліній і родин на чистопородній основі.

Останнім селекційним заходом повинно стати запровадження комплексу маркетингових інструментів, що стосується реклами української м'ясної породи: постійні експозиції високопродуктивних тварин на виставках різного рівня; видання буклетів, друкування статей у фахових і популярних виданнях.

Підводячи підсумки хочеться зауважити, що збереження національних генетичних ресурсів повинно стати ключовим питанням у подальшому розвитку галузі свинарства.

Висновки

1. Українська м'ясна порода свиней залишається носієм цінних спадкових якостей і генних комплексів, без яких подальший породоутворювальний процес був би однобічним.

2. Подальша селекційно-племінна робота з українською м'ясною породою повинна бути направлена на збереження генофонду, покращення продуктивних якостей тварин, розширення генеалогічної структури, запровадження комплексу маркетингових методів, що стосується реклами породи.

Література

1. Акімов С. В. Створення нових ліній і родин в центральному типі української м'ясної породи свиней. / С. В. Акімов, О. І. Ревенко, А. О. Онищенко // Ефективне тваринництво. – 2008. – № 3 (27) – С.47–49.

2. Баньковська І. Б. Розвиток методології вітчизняного породотворення М. Ф. Іванова в процесі створення української м'ясної породи свиней (1981–1994 рр.) / І. Б. Баньковська // Науковий вісн. «Асканія–Нова». – 2012. – Вип. 5. – С. 181–187.

3. Вдовиченко Ю. В., Фурса Н. М., Гуменний В. Д. Проблема збереження і удосконалення генофонду локальних та аборигенних порід сільськогосподарських тварин, як складової продовольчої безпеки держави <http://ascaniansc.in.ua/images/stories/nauch-publ/nv-8/nv8-1.pdf>

4. Вепринцев Б. Н. Проблема сохранения генофонда / Б. Н. Вепринцев, Н. Н. Ротт. – М. : Знание, 1985. – 63 с.

5. Войтенко С. Миргородська порода свиней сучасний стан та ефективність використання / С. Войтенко // Тваринництво України. – 2010 – №1. – С. 2–5.

6. Генофонд як система, що забезпечує оптимальний стан популяції (породи, виду) тварин / Й. З. Сірацький, В. В. Меркушин, О. І. Костенко [та ін.] // Розведення і генетика тварин: міжвід. тем. наук. зб. – К. : Аграрна наука, 1998. – Вип. 29. – С. 17–24.

7. Зберігання генофонду рослин у Національному центрі генетичних ресурсів рослин України / В. К. Рябчун, Р. Л. Богуславський, М. В. Герасимов [та ін.] // Вісник аграрної науки. – 2003. – № 8. – С. 25–31.

8. Микитюк Д. М. Програма селекції з м'ясними генотипами свиней в Україні на 2003–2012 роки / Д. М. Микитюк, А. М. Литовченко, В. П. Рибалко [та ін.]. – ДНВК Селекція. – Київ, 2005. – 88 с.

Сусол Р., Онищенко А. **Украинская мясная порода свиней: современное состояние и мероприятия по ее сохранности.** Проведен мониторинг современного состояния свиней украинской мясной породы в разрезе племенных хозяйств и намечены дальнейшие мероприятия селекционно-племенной работы с данной породой. Анализ общего состояния свидетельствует о сокращении как количества племенных хозяйств по разведению свиней данной породы так и общего поголовья животных. Общая численность племенного поголовья свиней данной породы составляет 8929 голов, в том числе основных свиноматок 750 голов, основных хряков – 62 головы. Племенное поголовье разводится в 9 племенных хозяйствах различных зон Украины. Дальнейшая селекционно-племенная работа с украинской мясной породой должна быть направлена на сохранение генофонда, улучшение продуктивных качеств животных, расширение генеалогической структуры, внедрение комплекса маркетинговых методов, которые в частности затрагивают вопросы рекламы породы.

Ключевые слова: украинская мясная порода, центральный, харьковский и асканийский типы, племзавод, племрепродуктор, линия, семейство, оценка.

*Susol R., Onyshchenko A. **Ukrainian Meat breed of pigs: modern state and preservation measures.** Monitoring of modern state of pigs of Ukrainian Meat breed in the context of breeding farms was conducted and the future direction of breeding work with the breed was determined. This analysis indicates a decrease of breeding farms for their breeding and numbers of animals. The total amount of breeding heads of this pigs' breed is 8929 heads, including main sows -750 heads, main boars- 62 heads. Breeding heads are maintained on nine breeding farms in different zones of Ukraine.*

Further selective and breeding works with Ukrainian Meat breed should be directed on the preservation of gene pool, the improvement of productive qualities of animals, the extension of genealogical structure, the implementation of marketing methods to advertise the breed.

Keywords: *Ukrainian Meat breed, central, Kharkov and Askaniya types, breeding plant, breed reproducer, line, family, evaluation.*